Іншою важливою складовою є розробка чітких нормативів для кожного виду військових операцій. Кожен підрозділ має мати чітке розуміння своїх завдань і функцій. Це допоможе ефективніше використовувати ресурси та знизити кількість помилок під час виконання бойових завдань.

Не менш критичним є посилення правового захисту військовослужбовців, зокрема щодо виплат за поранення чи загибель, а також розширення соціальних гарантій. Лише чітке законодавче закріплення цих норм дасть змогу військовослужбовцям у повному обсязі виконувати обов'язки, покладаючись на гарантії прав. Наразі, такі заходи суттєво вдосконалять нормативну базу службово-бойової діяльності сил оборони України, підвищивши загальну ефективність оборонних структур.

Подальше вдосконалення системи сприятиме ефективним оборонним діям, кращій координації між відповідними силовими органами та повноцінному соціальному забезпеченню тих, хто тримає оборону на сході країни заради збереження суверенітету й територіальної цілісності України.

1. Конституція України, прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: //zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

2. Котляренко О.П. Деякі питання удосконалення правових засад діяльності Збройних Сил України / О.П. Котляренко // Модернізація Конституції України та вдосконалення правоохоронної діяльності: матеріали підсумкової науково-практичної конференції ННІЗН НАВС (м. Київ, 25 квітня 2014 р.). – К.: «Видавництво Ліра-К», 2014. – 524 с. – С. 41–44.

3. Корнієнко Д.М. Генеза проблеми службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку у науці та практиці Національної гвардії України. Прикарпатський юридичний вісник. 2019 № 1(26). С.145–148.

4. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-XII / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12/ed19911206.

5. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24 березня 1999 р. № 548-XIV / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text.

6. Про введення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020 / Президент України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text.

7. Ширшикова Р.М. Шляхи вдосконалення законодавчого забезпечення правоохоронної функції / Р.М. Ширшикова // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 590–597.

Микола ПОЖИДАЄВ
старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Правові проблеми формування і реалізації внутрішньої та зовнішньої політики держави насамперед пов’язані з питанням трансформації політичних рішень у юридично обов’язкову форму, визначенням кола суб’єктів, уповноважених на їх ухвалення, процедур прийняття таких рішень, а також механізмів відповідальності й контролю за їх реалізацією. В українських умовах ці проблеми набувають особливої гостроти через поєднання дії конституційної моделі поділу влади, євроінтеграційного курсу держави, запровадження правового режиму воєнного стану та об’єктивної потреби оперативного реагування органів публічної влади на кризові виклики.

Аналіз чинного законодавства України свідчить, що правове регулювання формування і реалізації внутрішньої та зовнішньої політики держави має комплексний, але водночас фрагментарний характер. Конституція України [1] закріплює загальні засади державної політики та розмежовує повноваження між Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України, однак деталізація цих повноважень у

спеціальних законах часто є непослідовною [2]. Закони України «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», а також нормативні акти у сфері національної безпеки та міжнародних відносин містять значну кількість оціночних понять і відсилочних норм, що розширює дискрецію органів виконавчої влади [3]. Крім того, практика активного використання підзаконних актів для врегулювання суспільно значущих питань нерідко призводить до фактичної підміни законодавчого регулювання, що суперечить принципу верховенства права та вимогам правової визначеності.

Формування внутрішньої та зовнішньої політики в правовому вимірі ґрунтується передусім на Конституції України як акті найвищої юридичної сили, що визначає основи функціонування державної влади. Конституційні норми закріплюють систему суб'єктів формування та реалізації політики, встановлюють їхню компетенцію, регламентують процедури, через які політичні рішення набувають юридичної сили, а також окреслюють межі дискреції органів влади. Такі межі обумовлені принципом верховенства права, необхідністю дотримання прав і свобод людини, а також вимогами законності, обґрунтованості та пропорційності втручання держави у сферу приватних інтересів.

Водночас суттєва правова проблема полягає у відмінності природи політики та права. Політика за своєю суттю є динамічною, ситуативною та орієнтованою на швидке досягнення результату, тоді як право потребує стабільності, передбачуваності та формальної визначеності. Це зумовлює виникнення типових юридичних конфліктів між політичною доцільністю та принципом законності, між необхідністю оперативного реагування і дотриманням належної правової процедури, а також між надзвичайними обставинами та обов'язком держави забезпечувати гарантії прав людини [4, с. 123].

У сфері внутрішньої політики однією з проблем є розмежування повноважень між органами державної влади та недопущення підміни законодавчого регулювання підзаконними актами. На практиці значна частина управлінських рішень реалізується через постанови Кабінету Міністрів України, накази міністерств, державні стратегії та програми. Водночас Конституція України передбачає, що засади прав і свобод людини, основні обмеження, принципи власності, податкової та бюджетної системи мають встановлюватися виключно законом. Відступ від цього підходу створює ризик перевищення виконавчою владою своїх повноважень та ставить під сумнів легітимність відповідних рішень.

Важливою проблемою реалізації внутрішньої політики є також нестабільність законодавства. Часті зміни нормативно-правових актів, ухвалення ситуативних поправок без належного прогнозування наслідків, а також відсутність чітких перехідних положень ускладнюють можливість довгострокового планування як для громадян, так і для суб'єктів господарювання. Така ситуація не лише знижує ефективність державної політики, а й створює передумови для зростання корупційних ризиків та зловживань дискреційними повноваженнями. Окремої уваги потребує проблема забезпечення балансу між публічними інтересами та правами людини у процесі реалізації внутрішньої політики. Більшість управлінських рішень передбачає встановлення певних обмежень, зокрема у сферах безпеки, охорони здоров'я, інформаційної політики або мобілізації ресурсів. У правовій державі такі обмеження допустимі лише за умови їх чіткого закріплення в законі, наявності легітимної мети, відповідності принципу необхідності та пропорційності, а також недопущення дискримінації. Надмірно широкі або оціночні формулювання норм створюють ризик свавільного застосування та порушення рівності осіб перед законом [5, с. 288].

Правові проблеми формування та реалізації зовнішньої політики значною мірою пов'язані з особливостями конституційного механізму розподілу повноважень між Президентом України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України. Конституція встановлює складну систему взаємодії цих органів, у межах якої Президент представляє державу у міжнародних відносинах, парламент визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики і здійснює ратифікацію міжнародних договорів, а уряд забезпечує їх практичне виконання. Водночас на практиці нерідко виникають ситуації, коли політичні ініціативи випереджають юридично визначені процедури або різні органи по-різному тлумачать межі власної компетенції.

Окремим напрямом правових проблем у сфері зовнішньої політики є застосування санкційних та безпекових механізмів. Такі рішення часто ухвалюються в умовах обмеженого часу та з використанням інформації з обмеженим доступом, водночас вони безпосередньо впливають на майнові та процесуальні права осіб. Це зумовлює необхідність посилення процедурних гарантій, зокрема забезпечення ефективного судового контролю, можливості

оскарження рішень та належного обґрунтування втручання держави у сферу приватних прав.

У підсумку правові проблеми формування і реалізації внутрішньої та зовнішньої політики держави в Україні концентруються навколо трьох взаємопов'язаних блоків: компетенційно-процедурного, правозахисного та імплементаційного. Ефективна державна політика в умовах правової держави можлива лише за умови дотримання чіткої ієрархії нормативних актів, високої якості правотворчості, стабільності правового регулювання та наявності дієвих механізмів контролю і відповідальності.

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змін. і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI (зі змін. і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 527.

3. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII (зі змін. і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.

4. Кращенко Д. Д. Правові проблеми формування та реалізації внутрішньої та зовнішньої політики держави : матеріали VII Міжнародної науково-практ. конф. (ДДУВС, 17.03.2023). 2023. С. 123–124.

5. Литвин І. І. Дослідження адміністративно-правових засад та передумов формування та реалізації державної політики у сфері освіти. *Вчені записки*. 2024. С. 288.

Василь ТРОНЦ
старший викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Навчально-наукового гуманітарного
інституту Національної академії
СБ України (м. Київ, Україна)

Степан БОНДАРЕНКО
фахівець кафедри технологій захисту
кіберпростору центру кібербезпеки
Навчально-наукового інституту
інформаційної безпеки
та стратегічних комунікацій
Національної академії СБ України
(м. Київ, Україна)

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Санкційна політика є одним із ключових інструментів сучасної міжнародної безпеки і правового забезпечення порядку міжнародних відносин. Вона реалізується через комплекс юридичних заходів, спрямованих на примус до зміни поведінки суб'єктів міжнародного права, відновлення порушених норм і запобігання подальшим загрозам міжнародному миру. Внутрішньодержавне забезпечення санкційної політики передбачає ефективні адміністративно-правові та кримінально-правові механізми, що гарантують виконання міжнародних зобов'язань та реалізують принцип верховенства права.

Адміністративно-правові інструменти забезпечення санкційної політики включають нормативно визначені механізми реалізації санкційних обмежень державними органами виконавчої влади. Адміністративні санкції в Україні закріплені, зокрема, Законом України «Про санкції», який встановлює правові основи впровадження та застосування санкційних обмежень [2]. Відповідно до ч. 1 ст. 1 цього Закону санкції – це тимчасові обмежувальні або заборонні заходи, які застосовуються до фізичних чи юридичних осіб, держав, відповідальних за дії чи бездіяльність, що загрожують національним інтересам, національній безпеці, обороноздатності, середовищу, правам людини.

Адміністративно-правові механізми включають видання розпорядчих документів: указів Президента України про введення санкцій (наприклад, укази Президента України № 161/2026 та № 929/2025), постанов РНБО про застосування персональних спеціальних